

ŞANGHAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ (ŞİÖ) BİŞKEK ZİRVESİ

Özge Emine ÖZÇELİK

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2026 / 39

04.09.2026

31 Ağustos-1 Eylül 2026 tarihlerinde Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi kuruluşunun 25. yıl dönümünde Kırgızistanın başkenti Bişkekte düzenlendi. ŞİÖnün 25 Yılı: Sürdürülebilir Barış, Kalkınma ve Refah İçin Birlikte sloganı altında gerçekleştirilen 26. Devlet Başkanları Zirvesi bu yıl 21 ülkenin liderlerini Bişkekte bir araya getirdi. Zirvede örgütün 25 yıllık geçmişi ve geleceğe yönelik öncelikleri altında bölgesel güvenlik, terörle mücadele, alternatif finans mekanizmaları ve ulaştırma koridorlarının geliştirilmesi konuları ele alındı.

25 Yılda Şiönün Dönüşümü

Örgütün temelleri Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından Çin ile Orta Asyadaki yeni bağımsız devletler arasında sınır güvenliği ve karşılıklı güvenin sağlanmasına yönelik olarak atıldı. 1996da Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan tarafından oluşturulan Şanghay Beşlisi sınır bölgelerinde askeri önlemler ve silahlı kuvvetlerin azaltılması gibi konulara odaklanıyordu. Özbekistanın 2001 yılında bu yapıya katılmasıyla birlikte Şanghay Beşlisinin adı Şanghay İşbirliği Örgütü olarak değişti.

İlk döneminde ağırlıklı olarak Üç Şer Güç olarak adlandırılan terörizm, ayrılıkçılık ve aşırılıkçılıkla mücadeleye odaklanan ŞİÖnün gündemi zaman içerisinde genişleyerek değişti. Ekonomik işbirliği, enerji, ulaştırma, ticaret, yatırım, çevre, teknoloji ve kültürel ilişkiler örgütün faaliyet alanlarına dahil oldu. Hindistan ve Pakistanın 2017de, İranın 2023te ve Belarusun 2024te tam üye olmasıyla örgüt beşli bir güvenlik mekanizmasından 10 üyeli daha geniş bir Avrasya platformuna dönüştü. ŞİÖnün üyeleri Çin, Rusya, Hindistan, Pakistan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan ve Belarustan oluşuyor. Bu ülkeler dünya nüfusunun %40ından fazlasını temsil ediyor. Örgütün ayrıca Afganistan ve Moğolistan olmak üzere iki gözlemci ülkesi ve Türkiyenin de aralarında

bulunduğu 15 diyalog ortağı bulunuyor.

Başlangıçta Orta Asya merkezli bir güvenlik örgütü niteliğinde olan yapı, bugün Çin ve Hindistan gibi dünyanın en kalabalık ülkelerini, Rusya gibi önemli bir küresel aktörü ve İran ile Körfez ülkeleri gibi enerji açısından önemli aktörleri aynı işbirliği örgütü içerisinde bulunduruyor. Bu nedenle ŞİÖnün 25 yıllık dönüşümü yalnızca 5 ülkeden 10 ülkeye uzanan bir genişlemenin ötesinde çevresindeki ortaklık ağıyla da ön plana çıkmaktadır.

2026 Bişkek Zirvesi

1 Eylül 2026da Bişkekte düzenlenen ŞİÖ Zirvesinde örgütün güvenlik, ekonomi ve siyasi işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik konular ele alındı. ŞİÖnün 25. kuruluş yıl dönümüne denk gelen zirvede terörizm, ayrılıkçılık, aşırılıkçılık ve uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele başta olmak üzere bölgesel güvenlik meseleleri öne çıktı. Bunun yanında ticaret ve yatırımın artırılması, enerji ve ulaştırma bağlantılarının geliştirilmesi, sanayi, çevre, turizm ve yeni teknolojiler alanlarında işbirliğinin derinleştirilmesi gündeme geldi. Zirvenin Adil Dünya Düzeninin Temel Unsuru Olarak BM: Çok Kutuplu Dünyanın Oluşumuna ŞİÖ+ Ülkelerinin Katkısı teması altında gerçekleştirilen ŞİÖ + (SCO Plus) toplantısında ise BMnin uluslararası sistemdeki merkezi rolünün güçlendirilmesi, çok kutuplu ve daha adil bir dünya düzeninin oluşturulması ile gelişmekte olan ülkelerin küresel yönetişimdeki temsilinin artırılması üzerinde duruldu.

Zirvede uluslararası ve bölgesel gelişmelere ilişkin ortak tutumlar ortaya kondu. ŞİÖ üyeleri örgütün barışçıl ve blok dışı niteliğinin korunması, devletlerin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi ve uluslararası sorunların siyasi ve diplomatik yollarla çözülmesi gerektiğini vurguladı. Afganistandaki istikrarın desteklenmesi ve terörizm ile uyuşturucu tehdidine karşı ortak mücadelenin sürdürülmesi de öne çıkan başlıklardan oldu. Ekonomik alanda ise üye ülkeler arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin geliştirilmesi, enerji güvenliğinin güçlendirilmesi ve bölgesel bağlantısallığın artırılması konusunda işbirliğinin sürdürülmesi konusunda anlaşıldı.

Zirvenin sonunda 28 belge imzalandı. Bunların başında ŞİÖnün 25. yıl dönümünü simgeleyen Bişkek Deklarasyonu gelirken, ŞİÖ Şartında değişiklik yapılmasına ilişkin protokol, acil durumlarda devletlere yardım, güvenlik tehditleriyle mücadele ve uyuşturucuyla mücadele alanlarında yeni düzenlemeler de kabul edildi. Ayrıca ŞİÖ ile Afrika Birliği Komisyonu arasında işbirliğini geliştirmeye yönelik bir mutabakatın imzalanmasına karar verildi. Kırgızistanın dönem başkanlığının ardından Pakistan 2026-2027 dönemi için ŞİÖ dönem başkanlığını devraldı ve bir sonraki zirvenin Pakistanda yapılması kararlaştırıldı.

Türkiyenin ŞİÖ İle İlişkileri

ŞİÖnün genişleyen yapısı içerisinde Türkiye, 2012 yılında örgütün diyalog ortağı statüsünü elde etti. Böylece Türkiye ŞİÖ gündemindeki güvenlik, enerji ve bölgesel bağlantısallık gibi

konuları yakından takip eden ülkelerden biri haline geldi. Türkiye ayrıca 2017 yılında ŞİÖ Enerji Kulübü dönem başkanlığını üstlenerek örgütün böyle bir görevini yürüten ilk üye olmayan ülke oldu.

Türkiyenin ŞİÖ ile ilişkilerindeki en önemli adımlardan biri 2022 yılında geldi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Özbekistanın davetiyle Semerkant Zirvesine özel konuk olarak katıldı ve Türkiye ilk kez ŞİÖ toplantısında en üst düzeyde temsil edildi. Erdoğan 2025 yılında Çinin Tianjin kentinde düzenlenen zirveye de onur konuğu olarak katılarak ŞİÖ+ oturumunda konuşma yaptı.

2026 Bişkek Zirvesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiyenin ŞİÖ ile ilişkilerini daha ileri bir seviyeye taşıma ve gerekirse tam üyeliği değerlendirme konusunda açık mesaj verdi. Bununla birlikte Erdoğan, Türkiyenin Rusya ve Çin ile ilişkilerini geliştirmesinin NATO ve Batı ile ilişkilerden uzaklaşma anlamına gelmediğini özellikle belirtti. Bu yaklaşım Türkiyenin dış politika tercihleri açısından önem taşımaktadır. Türkiyenin ŞİÖye yönelik ilgisini Batıdan uzaklaşma şeklinde yorumlamak Türkiyenin çok yönlü dış politika anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Türkiye için ŞİÖ Orta Asya, Çin, Rusya ve Güney Asya ile siyasi ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi açısından farklı bir platform niteliğindedir. Özellikle Türkiyenin Orta Koridor girişimindeki konumu düşünüldüğünde ulaştırma ve bağlantısallık konusu öne çıkmaktadır. Çin ile Avrupa arasındaki ticaretin alternatif güzergahlar üzerinden çeşitlendirilmesi, Orta Asya ülkeleriyle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ve bölgesel ulaştırma ağlarının güçlendirilmesi Batının doğusu Doğunun en batısındaki coğrafi konumuyla Türkiyenin hem ŞİÖ ülkeleriyle hem de Avrupa ile ilişkilerini aynı anda ilgilendiren alanlardır.

Bu nedenle Türkiyenin ŞİÖ ile ilişkilerini geliştirmesi, bir tercih meselesinden çok, jeopolitik konumunun farklı bölgesel platformlardaki bir parçası olarak değerlendirilebilir.

ŞİÖnün Yeni Dünya Düzenindeki Yeri

Son yıllarda uluslararası sistemde ekonomik ve siyasi ağırlık merkezlerinin çeşitlendiği ve farklı aktörlerin küresel siyasetteki etkisinin arttığı görülmektedir. Asyanın yükselişi, Küresel Güneyin artan siyasi etkisi ve alternatif ticaret ve finans araçlarının gündeme gelmesi bu dönüşümün önemli göstergeleri arasındadır. Bunun güncel örneklerinden biri ŞİÖ ile G7 ülkelerinin dünya ekonomisindeki toplam ağırlığına bakıldığında görülüyor. IMFnin Nisan 2026 tahminlerine dayanan verilerine göre ŞİÖ ülkelerinin dünya ekonomisindeki payının 2026da %34,3e ulaşması bekleniyor. G7 ülkelerinin payının ise %28de kalacağı tahmin ediliyor. Bu karşılaştırmaya göre ŞİÖnün dünya ekonomisindeki payı 2021de ilk kez G7nin üzerine çıktı.[1]

İki yapı amaçları, kurumsal yapıları ve işbirliği biçimleri bakımından birbirinden farklıdır ve rakamlar ŞİÖnün G7nin alternatifi olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak karşılaştırma, küresel ekonomik ağırlığın giderek daha fazla Avrasyaya ve Asya merkezli güçlere kaydığını göstermesi bakımından dikkat çekmektedir.

ŞİÖnün önündeki temel mesele ise sahip olduğu potansiyeli ortak hareket edebilme

gücüne dönüştürebilmektir. Çin, Hindistan ve Rusya gibi büyük güçler işbirliği ve eşgüdüm içinde örgüte önemli bir ekonomik ve siyasi ağırlık kazandırmaktadır. Diğer taraftan, bu ülkelerin farklı öncelikleri ŞİÖnün ortak politika üretmesini de zorlaştırabilmektedir. Hindistan ile Pakistan arasındaki gerilimler, Rusya-Ukrayna savaşı ve İranın içinde bulunduğu çatışma, ŞİÖ üyelerinin bölgesel krizler karşısında ortak ve etkili bir tutum geliştirmekte zorlandığını göstermektedir. Nitekim zirvede de ŞİÖnün güvenlik ve bölgesel istikrarı güçlendirme iddiasına rağmen üyelerinin bu krizler karşısında sınırlı bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Genişleyen yapısı ve artan ekonomik ağırlığının getirileri olsa da ŞİÖnün yaratacağı etki üyeler arasındaki farklılıklara rağmen ortak sorunlar karşısında ne ölçüde birlikte hareket edebileceğiyle ve atılacak somut adımlarla belirlenecektir.

Bişkek Zirvesi, ŞİÖnün 25 yıllık dönüşümünün geldiği noktayı göstermesi açısından önem teşkil eden bir toplantı olmuştur. Diğer taraftan ise zirve günümüz dünyasının karşı karşıya olduğu sorunlar karşısında örgütün önündeki soru işaretlerini de ortadan kaldırmış değildir. ŞİÖ, beş ülkeli bir sınır güvenliği mekanizmasından Çin, Rusya, Hindistan, İran ve Orta Asya ülkelerini bir araya getiren geniş ve siyasi ağırlığa sahip bir yapıya dönüşmüştür. Bu ağırlığın devamlılığı ve etkisi ancak üyelerin dış politika öncelikleri, güvenlik yaklaşımları ve birbirleriyle olan rekabetleri arasındaki farklılıkların yönetilmesiyle ve birlikte hareket edebilmeleriyle sağlanacaktır. Bu nedenle ŞİÖnün gelecekte izleyeceği yön, üye devletler dışında Avrasyadaki değişen dengelerin parçası olan Türkiye açısından da önem taşımaktadır.

*Resim: *The Shanghai Cooperation Organisation*

[1] Samrat Sharma, SCO vs G7: How The Emerging Bloc Is Challenging Decades Of Western Dominance, *NDTV World*, 2 Eylül 2026, https://www.ndtv.com/world-news/sco-vs-g7-how-the-emerging-bloc-is-challenging-decades-of-western-dominance-11990164

Yazar Hakkında :

TED Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden 2026 yılında mezun olmuştur. Ek dalını Uluslararası İlişkiler alanında yapmıştır. Ekim 2025 □□□□ beri Avrasya İncelemeleri Merkezi □□□□ Misafir Araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ÖZÇELİK, Özge Emine. 2026. "ŞANGHAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ (ŞİÖ) BİŞKEK ZİRVESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2026 / 39. Eylül 04. Erişim Kasım 20, 2026.

https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/SANGHAY-ISBIRLIGI-ORGUTU-SIO-BISKEK-ZIRVESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır